

TURRÓ I LA PSICOLOGIA OBJECTIVA

JOAN OBIOLS I VIÉ

Degà de la Facultat de Medicina
de la Universitat Central de Barcelona

Entre el conjunt d'elements que integren el sistema que va construir Ramon Turró per intentar de comprendre i penetrar dins l'essència íntima dels mecanismes biològics que condicionen el coneixement, és sens dubte el més original el concepte de sensibilitat tròfica, que constitueix la pedra fonamental de les seves especulacions.

Mitjançant aquest concepte —que ha estat qualificat pejorativament de metàfora científica, la qual cosa suposa un error bàsic de comprensió del pensament de Turró— explica l'exquisida i perfecta regulació que existeix normalment entre les necessitats orgàniques de caràcter nutritiu i la incorporació d'elements del medi extern en forma d'aliments que es realitza en tota l'escala animal. Tota la sèrie de processos psíquics que es van encadenant successivament per elaborar el contacte de l'individu amb el medi en què viu a través del coneixement i la conscienciació dels estímuls externs, tindria com a base l'existència d'aquesta sensibilitat tròfica com a quelcom primari inherent a tota cèl·lula viva i que li permet de discriminar entre allò que és útil en un moment donat a les necessitats químico-energètiques i allò que no compleix les condicions indispensables per a ésser-ho. La sensibilitat tròfica no solament és prèvia a tota altra sensibilitat, sinó que condiciona la resta de possibilitats de posar en relació el binomi organisme-món. Els estímuls sensorials, lluminosos, auditius, olfactius, estarien al servei d'aquesta altra activitat biològica més primària que és la sensibilitat tròfica, en funció de la qual únicament entrarien en joc les restants. Aquesta sensibilitat, a més de fer possibles les altres, tindria un poder de regulació d'una precisió extraordinària dins les necessitats internes i les possibilitats externes. Les capacitats d'estimulació sensorial entrarien en joc quan llur funció fos beneficiosa per al metabolisme cel·lular. Les qualitats sensorials dels objectes externs no serien captades ni percebudes quan no hi hagués necessitat d'ells per part de l'ésser viu. És a dir, que el poder discriminatiu de la sensibilitat tròfica no queda limitat únicament a la selecció dels aliments sinó que arriba fins a la regulació de les quantitats necessàries per a la subsistència.

En la concepció de Turró, aquest element bàsic vital, d'origen i natura químics, prefigura i condiciona l'aparició d'un fet biològic més elaborat,

que és la fam. En realitat, la fam com el fenomen vital propi dels animals complexos, no és sinó l'expressió en un pla psíquic d'una manca sentida en la intimitat cel·lular per uns mecanismes de caràcter exclusivament bioquímic que ell anomena sensibilitat tròfica. I en correlació amb ella, regula també d'una manera exquisida les necessitats orgàniques quant a la qualitat i la quantitat dels aliments necessaris per a la subsistència de l'individu. O sigui, que la fam marcarà no solament les necessitats d'ingestió alimentària sinó que determinarà un estil vital, una peculiaritat de desenvolupament en el medi ambiental que, començant per les apetències metabòliques, ordenarà les reaccions de tot ordre, des de les sensorials fins a les motores i les volitives.

Turó, en aquest aspecte, precedeix les idees de von Uexküll i coincideix en un tot amb la concepció de l'investigador alemany de l'existència de diferents medis per a diferents espècies animals i encara per a cada individu, la coexistència de diverses qualitats del perimón que l'envolta. El món circumdant (el conjunt dels elements del medi en el qual viu l'animal) es diferencia del món perceptible (el que és a l'abast dels seus sentits) i del món dels efectes (el que és condicionat pel conjunt de reaccions alimentàries i motores experimentades en el seu desenvolupament). El món dels efectes de von Uexküll és determinat per les apetències i les necessitats cel·lulars de l'animal que són dirigides per la sensibilitat tròfica de Turró, la qual determina el món perceptible mintjançant els mecanismes que Turró analitza i descriu.

La conscienciació ulterior per part de l'individu del món circumdant i del dels efectes, condiciona la seva peculiar manera de viure, de produir-se. I així s'engendra una integració entre individu i ambient que s'influencien mútuament i constitueixen un tot separable només per abstracció.

Les característiques de l'individu seran condicionades per la seva manera personal de sentir la fam, ja que aquesta suposa una constant elecció i per tant acceptació o rebuig dels múltiples estímuls que d'una manera centripeta incideixen en el seu organisme.

Aquesta finalitat nutritiva dels estímuls sensorials també fou reconeguda per Pavlov, en les seves experiències sobre la qualitat i la quantitat de saliva segregada d'una manera reflexa davant cada aliment diferent. Els aliments, en el seu ingrés a la cavitat bucal, troben d'una manera aparentment sorprenent no solament la quantitat adequada de saliva per a la ingestió, sinó la classe que cal segons la seva natura química. Aquest fet comprovable experimentalment i que es produeix normalment d'una manera reflexa, no pot tenir altre origen sinó la captació de les qualitats sensorials, gust, olor, consistència, etc. de cada aliment i actuació en conseqüència dels òrgans motors glandulars. És a dir, que la sensibilitat i la sensorialitat animal estarien al servei d'aquest altre fenomen biològic molt més primari que és la sensibilitat tròfica, irreductible ja a cap altre.

El transcórrer vital exigeix, per arribar a un equilibri estable, que la incorporació de nous elements a la individualitat en forma de substàncies

nutritives es faci segons les exigències de cada situació i de cada moment de l'evolució biològica. La sensibilitat tròfica ha de determinar contínuament la quantitat i la qualitat dels aliments necessaris. I així efectivament passa en l'individu normal. La sensibilitat tròfica té un sentit teleològic ordenador i possibilitador de la supervivència. Sempre condiona el bon contacte medi-individu i fa possible la seva integració.

Però si imaginem una pertorbació d'aquesta capacitat reguladora amb la pèrdua subsegüent de la seva acció òptima, podrem analitzar què pot succeir. Aquest fidel regulador de les necessitats nutritives que amb Turró anomenem sensibilitat tròfica, pot alterar-se per excés o per defecte.

Si es perd la regulació per excés i la sensibilitat tròfica actua augmentant les apetències ingestives per damunt de les necessitats reals orgàniques, per un costat tindrem l'excessiu ingrés d'aliments en el si de l'individu, que condicionaran les formes pletòriques i la tendència a la desviació del normotipus en el sentit d'augment de pes i d'una morfologia corresponent, i per un altre un augment de totes les activitats que hem vist dependents de la sensibilitat tròfica: augment de capacitat irritativa i perceptiva, augment de respostes motores; en una paraula, augment de vitalitat en tots els ordres. Però aquestes dues sèries de fenòmens no són dependents l'una de l'altra, en relació de causa a efecte, sinó que es donen simultàniament com a expressió de plans diferents d'un mateix fet biològic. I contràriament, si la desviació de la sensibilitat tròfica és cap a la disminució de la ingestió alimentària per sota de les necessitats reals, engendrarà les formes minusvalents amb aflaquiment i una disminució global dels fenòmens vitals que posen en relació el món exterior i el subjecte.

Aquestes desviacions de l'instint de la fam poden donar-se com a manifestacions de la variabilitat biològica individual i no passar de repercutir en un pla únicament constitucional. Totes les tipologies són construïdes a partir dels dos pols que Kretschmer ha anomenat pícnic i astènic, als quals caracterològicament correspon els extravertits i els introvertits.

Podem explicar-nos la interdependència entre el pícnic i l'extraversió pel condicionament que la sensibilitat i la motilitat presenten envers la sensibilitat tròfica. Augment d'ingestió suposa augment de contacte amb el món exterior, versió cap a fora de totes les possibilitats vitals, exaltació de totes les funcions biològiques, intensificació de la relació jo-món, una plèthora d'esdeveniments externs, una relació més fàcil amb l'ambient, en una paraula l'extraversió.

Per contra, l'astènic no solament es tanca al contacte amb el món que representa la ingestió alimentària, en disminuir la seva sensibilitat tròfica, sinó que simultàniament es tanca al món psíquic, tot minvant el seu contacte amb l'exterior, afavorint un tipus de vida interior, sense repercussió en el medi i sense ressonància davant les seves variants. La disminució de les possibilitats de comunicació creen un tipus de vida, la introversió, amb una diferència accentuada envers tot allò que suposa canvis externs i vida de relació. O sigui que el binomi jo-món es desvia cap al



La tomba de Pompeu Fabra
al cementiri de Prada
del Conflent.



El President i el Secretari General del Congrés, el batlle de Prada i el Dr. Roquere
collocant una garba de flors damunt la tomba de Fabra.

primer terme, el jo, a diferència del tipus anterior que es desviava cap al segon, el món.

Deixant ja el terreny d'allò que és constitucional, per penetrar dins la patologia emocional, també ací podem observar la possibilitat d'una bipolaritat reaccional. Davant un conflicte que pertorbi la trajectòria vital, hi ha dues formes de reacció de l'instint de la fam. La desviació cap a un augment o cap a una disminució. En ambdues hi ha una pertorbació de la seva finalitat teleològica, ja que es perd llur sentit biològic més pur que és la regulació ingestiva que permet la subsistència de l'individu. L'obesitat apareixerà quan la resposta sigui cap al signe positiu, és a dir, d'exaltació d'una vitalitat amenaçada que adoptant una postura astènica, de lluita, vol assegurar la seva posició vital i procura de compensar d'una manera vicariant una situació de defalliment no tan sols amb un augment de la fam sinó amb una potenciació de tota la seva actitud extraversiva. Però, a més, hi ha una altra possibilitat de reacció, que és per disminució de l'instint de la fam, amb l'aprimament consegüent, la pèrdua dels llaços d'unió amb el món extern, dels interessos vitals, l'aparició d'una actitud d'abandonament, de passivitat davant les circumstàncies conflictuals que creen tot un tipus de resposta vital.

Allò que resulta interessant en cada cas és de determinar quin tipus de reacció s'experimentarà davant un problema emocional o un conflicte vital. És evident que ja ve condicionat per factors constitucionals i que en principi existeixen unes certes possibilitats reaccionals prefigurades independents de la natura del conflicte. Però també és cert que la incidència de determinades circumstàncies i la suma de factors biogràfics i ambientals poden en un moment donat produir reaccions concretes sempre en relació amb l'actitud personal que en últim terme és la que condiona qualsevol fenomen biològic.

Per a cloure, podem afirmar que tota desviació d'allò que podem anomenar sensibilitat tròfica o de la seva expressió més elaborada, l'instint de la fam, suposa un canvi vital, i tant si es realitza en el pla biològic com en el patològic, sempre anirà acompanyat d'una alteració conjunta, i no en relació de causa a efecte, de les característiques morfològiques i de les psíquiques que constituirà una expressió en dos plans diferents d'un únic trastorn.